

DECISIÓ DE LA SÍNDICA DE GREUGES REFERENT A LA QUEIXA PRESENTADA PEL SENYOR J. EN MATÈRIA DE CULTURA

TRAMITACIÓ

- El 21 setembre de 2016 el senyor J. _____, com a president de l'entitat e-Cristians, va presentar una queixa en aquesta Sindicatura en què manifestava la seva disconformitat amb l'Ajuntament de Barcelona per no incorporar, per segon any consecutiu, la missa de la Mercè en el programa de Festes de la ciutat.
- El 28 de setembre de 2016 la síndica de greuges va admetre a tràmit la queixa, ja que reunia els requisits reglamentaris, i va designar l'assessora senyora E. _____ perquè instruís l'expedient.
- La comprovació del fet presumptament greujós ha comportat, en síntesi, l'estudi de les circumstàncies concurrents, l'anàlisi de la normativa aplicable i l'observació de si s'havien aplicat els principis de bona Administració per a la salvaguarda dels drets fonamentals a la ciutat. Amb aquesta finalitat, aquesta Sindicatura ha dut a terme les accions següents:
  - El 10 d'octubre de 2016 l'assessora va iniciar l'anàlisi de la informació presentada per la persona interessada.
  - El 13 d'octubre de 2016 va demanar informe a l'Institut de Cultura de Barcelona per tal de conèixer el seu posicionament respecte de la queixa rebuda.
  - El 21 de març de 2017 es va rebre l'informe de l'Institut de Cultura de Barcelona en què es donava resposta a la demanda de la síndica de greuges.
- El 22 de juny de 2017 l'assessora, a partir de la informació aportada per la persona interessada, l'informe facilitat per l'ICUB, la documentació cercada per l'assessora i l'anàlisi dels fets, va emetre un informe proposta amb les consideracions següents.

CONSIDERACIONS

Descripció de la queixa

El reclamant exposava que en el programa oficial de les Festes de la Mercè hi figuraven un gran nombre d'activitats lligades a la cultura i les tradicions de la ciutat, algunes tan vinculades a la patrona com el seguici de la Mercè o de fort simbolisme cristià com la Moixiganga de Barcelona, però en canvi no hi constava la missa de la patrona, que dona nom a les festes que se celebren.

El ciutadà creu que és discriminatori que l'alcaldesa participi en les festes de l'any nou xinès o acompanyi els musulmans en les seves celebracions més assenyalades, manifestant el seu interès i respecte per altres tradicions però, en canvi, no consideri digne de figurar en el programa de festes l'acte més tradicional des de la perspectiva de la nostra cultura. Considera que les grans celebracions catòliques de la ciutat que estan vinculades a la tradició i la cultura haurien de rebre la mateixa consideració que altres celebracions tradicionals d'òrgens llunyans.

Posició municipal

L'informe emès pel Departament de Festes i Tradicions de l'Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) explica que en el programa de Festes de l'any 2014 es publicava la *processó de la Mercè* perquè coincidia amb les dates de la festa, l'anada a ofici, la missa concelebrada i el seguici d'autoritats. En el programa de l'any 2016, l'anada a ofici i la missa concelebrada no es publicava per voluntat del Govern municipal i al *seguici d'autoritats* se li canviava el nom per seguici de la Mercè. Com a novetat, s'introduïa la Moixiganga. I finalment, continuava inclòs en el programa l'ofrena floral dels trabucaires, que té lloc el dia 24 de setembre a la plaça de la Mercè.

Per altra banda, la direcció de l'ICUB comunica que li consta que s'ha canviat la manera d'explicar alguns dels actes de la Mercè que tenen relació amb els actes litúrgics o altres relacionats directament amb la patrona de la ciutat. Així, el programa de la festa canvia cada any per tal de millorar les propostes, ampliar espais i adaptar-lo tant a les dates concretes com a les limitacions climatològiques. També, però, als criteris polítics dels diferents governs municipals a l'hora de visibilitzar o posar l'accent sobre altres qüestions o unes altres, així com impulsar determinades accions en funció de la voluntat política pròpia de cada conjuntura.

La voluntat de l'actual Govern municipal és la de respectar les diferents tradicions, cultures i confessions de la ciutadania, tot mantenint el caràcter laic de l'Ajuntament. Per aquest motiu, tot i que s'ha donat suport a les festes, tradicions i accions relacionades amb la patrona, s'ha considerat que en el cas concret de la missa, com que és una celebració catòlica, l'acte havia de quedar circumscrit a l'àmbit de les creences individuals.

Normativa aplicable

L'article 42.7 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya diu que els poders públics han de vetllar per la convivència social, cultural i religiosa entre totes les persones a Catalunya i pel respecte a la diversitat de creences i conviccions ètiques i filosòfiques de les persones.

L'article 3 de la Llei 2/1993, de 5 de març, de foment i protecció de la cultura popular i tradicional i de l'associacionisme cultural, diu que les administracions públiques de Catalunya han de fomentar la cultura popular i tradicional catalana en el seu àmbit territorial. A aquest efecte, entre d'altres compromisos han de fomentar i conservar les manifestacions de cultura tradicional i vetllar pel manteniment de les festes i de les celebracions tradicionals.

L'article 27 de la Carta de Ciutadania-Carta de drets i deures de Barcelona fa referència a que totes les persones tenen dret a participar en la vida cultural de la ciutat de Barcelona en igualtat de condicions i en particular, a fruit de la tradició de la ciutat. L'article 29 parla del pluralisme envers les qüestions religioses i anuncia que l'Ajuntament, des de la seva aconfessionalitat, ha de mantenir una relació equitativa i equilibrada envers les diferents confessions i creences religioses presents a la ciutat. A més, afavorirà el respecte mutu entre creients i no creients, com també entre les diferents religions.

L'article III de la Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat, ratificada pel Plenari de l'Ajuntament de Barcelona el 21 de juliol de 2000, tracte del dret a la llibertat cultural, lingüística i religiosa i entre d'altre qüestions fa palès que les autoritats municipals conreen la història de la seva població

Valoració i conclusions

El promotor de la queixa posa de manifest el seu desacord amb la decisió, per segon any consecutiu, de no incloure la missa de la diada de la Mercè en el programa d'actes de la Festa Major de Barcelona. Per la seva part, l'Institut de Cultura de Barcelona informa, entre altres qüestions, que el programa de la festa canvia cada any per millorar les propostes, ampliar espais..., i també pels criteris polítics dels diferents governs municipals que, successivament, posen l'accent sobre determinades qüestions.

El 5 de febrer de 2010, el Plenari del Consell Municipal va aprovar el **Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona**, aprovat prèviament el 15 de desembre de 2009 pel Consell de la Cultura de Barcelona. En el seu preàmbul, indica que el seu objectiu és fixar en un document els actes del calendari festiu tradicional de Barcelona. Aquest protocol vetlla per la continuïtat i la coherència de les activitats festives, consolidades i acceptades com a pròpies per la ciutat i, en un marc de consens i diàleg, les preserva de les circumstàncies conjunturals en les seves formes i els seus continguts tradicionals. Així doncs, es pot dir que aquest Protocol és la guia de les festivitats i celebracions que es fan a la ciutat, consensuades pel Plenari del Consell Municipal i, a data d'avui, no consta que s'hi hagi fet cap esmena, tot i que el mateix document preveu aquesta possibilitat.

Les festivitats protocol·litzades són: les Festes de Santa Eulàlia, la Festivitat del Corpus Cristi, les Festes de La Mercè, Els Tres Tombs de Barcelona, el Carnaval a Barcelona, la Nit de Sant Joan i el cicle festiu nadalenc: Nadal a Barcelona.

Centrant-nos en la queixa rebuda, i consultant l'apartat que fa referència a les Festes de la Mercè, llegim que el Matí de Festa Major és la proposta festiva que té una trajectòria històrica més llarga de tots els actes que la conformen. Textualment s'hi refereix així: "L'acte sempre se celebra el dia 24 de setembre pel matí. Al voltant de la celebració de la missa concelebrada a la basílica de la Mercè i de la recepció de l'Ajuntament se succeeixen un seguit d'actes de forta càrrega simbòlica i de gran transcendència festiva. La singularitat festiva conforma el Matí de Festa Major de la següent manera:

- Matinades de Grallers
- Les Galejades de Trabucaires
- Els Balls i la Passada de Gegants i de Nans
- El Seguici d'Autoritats
- Els Balls de l'Àliga de la Ciutat i dels Gegants de la ciutat"

En la descripció del Matí de Festa Major, es fa esment a la missa concelebrada com una de les activitats que se celebren durant el matí però no està considerada com una de les singularitats festives, com tampoc ho és la recepció a l'Ajuntament. La majoria dels actes comencen o acaben a la plaça de la Mercè, lloc on està ubicada la basílica de la patrona. Les Galejades de Trabucaires, amb la seva ofrena floral a la patrona, acaben a la plaça de Sant Jaume, que coincideix amb la tradició no escrita de la sortida de les autoritats municipals i de la Generalitat de Catalunya per anar plegats a la basílica, i el Seguici d'Autoritats comença després de la missa concelebrada.

Revisant els programes de festa major dels darrers anys, trobem que de l'any 2007 al 2011, la programació oficial incloïa la missa concelebrada. De l'any 2011 al 2014 la missa concelebrada surt del programa com a activitat i és substituïda per l'**anada a ofici**, acte

de nova creació que dona nom al desplaçament de les autoritats des de la plaça Sant Jaume fins a la basílica de la Mercè per assistir a la missa. En finalitzar la celebració, comença el Seguici d'Autoritats. Els dos darrers anys, el 2015 i el 2016, en el programa oficial no apareix ni la missa concelebrada, ni l'anada a ofici. En canvi l'acte que sempre ha estat present després de la missa canvia el seu nom i passa d'anomenar-se Seguici d'Autoritats a Seguici de la Mercè.

Com podem observar, des que el Protocol va ser aprovat l'any 2009, s'han inclòs activitats en el programa que no estaven considerades com a singularitat festiva, la missa i l'anada a ofici i la recentment incorporada Moixiganga.

La Comissió de Seguiment del Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona és l'òrgan col·legiat encarregat de vetllar pel compliment i desenvolupament del Protocol Festiu. A ella correspon, entre altres funcions, posar de manifest si es produeix un incompliment del Protocol o un dels actes i requerir-ne el seu compliment, fer les crides oportunes a la celebració de les festes indicades en el Protocol, elaborar propostes de noves inclusions d'actes festius en el Protocol...

En la resposta que ens ha ofert l'Institut de Cultura, es fa esment de la voluntat de l'actual Govern municipal de respectar les tradicions de la ciutat mantenint el caràcter laic de l'Ajuntament. Per aquest motiu, considerant que la missa és una celebració catòlica de culte, l'acte havia de quedar circumscrit a l'àmbit de les creences individuals.

Certament la celebració de la missa és l'acte litúrgic més important de les religions cristianes i, si no està inclòs en el Protocol, és perquè no coincideix amb la definició que es fa de les activitats festives preservades. Incloure la missa concelebrada en el programa amb referència pròpia pot quedar al lliure arbitri de les directrius del govern municipal del moment, però, en el cas de no incorporar-la, aquesta absència no ha d'afectar la coherència relatora del Matí de Festa Major. Si les Galejades de Trabucaires comencen amb una ofrena floral a la plaça de la Mercè, seria més clarificador indicar a qui es fa l'ofrena i, si el Seguici d'Autoritats s'inicia a la plaça de la Mercè a les 12 hores, no és gens excloent referenciar que es fa en finalitzar la celebració de la missa dedicada a la patrona de la ciutat.

Una altra qüestió a plantejar és el canvi de nom del seguici que va produir-se l'any passat. En l'apartat II del Protocol es regula la Comissió de Seguiment del Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona i relaciona les funcions que li són encomanades, entre les quals destaquen alertar quan es produeixi un incompliment del Protocol i/o en la realització dels actes festius, i requerir-ne el seu compliment i, si escau, proposar al Ple del Consell de Cultura de Barcelona, al final del seu mandat, la modificació del Protocol amb la inclusió de millores, canvis i noves incorporacions aprovades durant el seu mandat. No s'ha trobat cap referència ni constància de la modificació formal del nom del Seguici d'Autoritats.

L'Ajuntament també ha editat altres protocols festius per iniciativa d'alguns districtes de la ciutat. Concretament els protocols festius de la Vila de Gràcia i el de Ciutat Vella són dels més complets. En ambdós documents es troben algunes celebracions de marcat signe religiós però es vol destacar el Matí de Festa Major per poder comparar-lo amb el protocol de la ciutat. A la Vila de Gràcia, el Seguici del Matí de Festa Major finalitza a l'església de Santa Maria de Gràcia, on les autoritats, les figures i les colles són rebudes pel rector de la parròquia. Se celebra la missa, en la qual s'integren representacions folklòriques, s'hi fa l'ofrena floral i, en finalitzar la cerimònia, des del Pla de Salmeron es torna a formar el Seguici per dirigir-se a la plaça de la Vila. En el Protocol Festiu de Ciutat Vella, trobem, per exemple, la Festa Major de Sant Roc, declarada Festa Patrimonial d'Interès Nacional. Durant el Matí de Sant Roc, el Seguici de Sant Roc s'adreça a la

basílica de Santa Maria del Pi per celebrar l'Ofici, la Veneració de la relíquia del sant i el Cant dels Goigs.

Des de la Sindicatura vam consultar alguns programes de festa major dels barris i districtes de la ciutat de l'any 2016 i molts d'ells, en la seva programació activitats, incloïen activitats relacionades amb la religió catòlica. Alguns exemples són els que segueixen:

- Les Corts:
  - Ofrena floral a la Mare de Déu del Remei. Petit concert i pregària. Ofrena floral i Cant dels Goigs. Parròquia de Santa Maria del Remei.
  - Missa solemne de Festa Major. Presidida per l'arquebisbe de Barcelona, monsenyor Joan Josep Omella. Ofrena i benedicció de plantes remeieres. Parròquia Santa Maria del Remei.
- El Guinardó:
  - Missa de difunts. Parròquia de Santa Isabel i Sant Joaquim.
- Hostafrancs:
  - Missa concelebrada de Festa Major i ofrena floral al Sant Àngel Custodi. Presidirà la celebració monsenyor Joan Josep Omella, l'arquebisbe de Barcelona. Parròquia del Sant Àngel Custodi.
- El Pi (Festes de Sant Josep Oriol):
  - Eucaristia concelebrada a la Basílica de Santa Maria del Pi. Al final entonació de l'Stabat Mater (s. XVII) cantat en l'agonia del sant. Cantada dels Goigs de Sant Josep Oriol i veneració de les relíquies del sant.
  - Ofrena Floral a Sant Josep Oriol. Coronació de l'estàtua del sant. Basílica de Santa Maria del Pi.
  - Benedicció de Rams. Plaça de Sant Josep Oriol.
  - Arribada del Legat. Solemne processó per donar la benvinguda al Legat arribat de Roma.
  - El retaule de Sant Josep Oriol. Basílica de Santa Maria del Pi.
- Poble Sec:
  - Missa de Festa Major. Parròquia de Santa Madrona.
- Raval:
  - Ofrena floral a la Mare de Déu del Carme. Església de Sant Agustí.
- Plaça Nova (Festes de Sant Roc):
  - Seguici tradicional de Sant Roc fins a arribar a la Basílica de Santa Maria del Pi.
  - Solemne Missa cantada a l'altar major de la basílica de Santa Maria del Pi, cantada dels Goigs en llaor a Sant Roc i veneració de la relíquia del sant. Visita al Palau Episcopal, rebuda del senyor bisbe.
  - Presentació de la imatge Sant Roc de la Plaça Nova i el gos de color blau cel.
  - Ofrena floral a les imatges de Sant Roc de la Plaça Nova.
- Sagrada Família:
  - Missa solemne de Festa Major. Parròquia de Sant Ignasi de Loiola.
  - Missa de cloenda de Festa Major. Cripta del Temple de la Sagrada Família.
- Sarrià:
  - Missa solemne de Festa Major. Parròquia de Sant Vicens de Sarrià.

Aquesta referència a les festes majors de barris de la ciutat, normalment organitzades per associacions de veïns o entitats de cultura popular, amb la col·laboració de l'Ajuntament o el districte corresponent, només es fa per tenir present que, en molts llocs de la ciutat, inclouen en el programa de la seva festa la celebració d'una missa, una ofrena floral o

qualsevol altra manifestació perquè es consideren actes que formen part de la seva tradició.

En canvi, destacar els protocols festius de la Vila de Gràcia i de Ciutat Vella permet establir comparacions a un nivell similar perquè l'Ajuntament de Barcelona i els respectius districtes són els responsables de la seva aprovació. No apareixen motivacions expressades de per què en les Festes de la Mercè, la missa no es va considerar com una activitat a incloure en el protocol i en canvi en les altres dues festes majors ocupa un lloc significatiu al matí de Festa Major.

La Sindicatura es congratula de l'existència del Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona i de la Comissió de Seguiment del Protocol, garant de la preservació de la rica cultura tradicional de la nostra ciutat. Fixant-nos en la queixa origen d'aquesta decisió, i sent rigorosos amb el Protocol, la missa no hauria d'haver estat inclosa en el programa des de la seva aprovació l'any 2009. Però els dos governs anteriors a l'actual l'havien mantingut d'una forma més o menys directament esmentada, fent ús de la flexibilitat que permet el mateix Protocol: les festes protocol·litzades han de contenir totes les activitats que es relacionen en el document, però el programa de cada festa també pot incloure altres actes que el govern municipal consideri oportú per al gaudi de la ciutadania i la millora de la celebració, alhora que vetlla per la interculturalitat i el respecte a l'altre i ho promou.

CONCLUSIÓ

- No ha estat conculcat cap dret fonamental o llibertat pública per l'actuació municipal descrita.
- Recomanar a l'Institut de Cultura de Barcelona que vetlli perquè el Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona sigui respectat i que les cinc festes incloses en ell, amb totes les seves activitats singulars, siguin celebrades cada any amb la publicitat i participació que mereixen.
- Recomanar a l'Institut de Cultura de Barcelona que vetlli perquè no es desmereixi ni es perdi el significat de cap activitat inclosa en el Protocol, com ara passa amb l'ofrena floral del trabucaires o l'altre cas comentat de l'origen del seguici d'autoritats.
- Comunicar al promotor de la queixa que pot presentar a la Comissió de Seguiment del Protocol Festiu de Barcelona la proposta d'incloure la missa de la diada de la Mercè com una de les activitats que formen la singularitat festiva del Matí de Festa Major.

Aquesta decisió es comunicarà a l'òrgan municipal competent, se'n donarà compte al Plenari del Consell Municipal en l'informe anual reglamentari i del seu contingut s'informarà la persona interessada.

Per autorització de signatura:
L'adjunt a la síndica

Marino E. Villa Rubio

Barcelona, 4 de juliol de 2017